

Diakoniatyöhön mahdollisesti osoitettavaa lisämäärärahaa koskevan valmistelun käynnistäminen

Yhteinen kirkkoneuvosto 28.5.2026
624/02.00.01/2025

Esittelijä Vs. seurakuntayhtymän johtaja Forsén Stefan

Päätösehdotus

Yhteinen kirkkoneuvosto päättää

- 1) merkitä selostusosassa annetun taustaselvityksen tiedoksi.
- 2) käynnistää jatkovalmistelun diakoniatyön tilanteesta, resursseista, rakenteista ja mahdollisista lisärahoitustarpeista.
- 3) pyytää ydinpalveluryhmää kokoamaa selvitystä, miten diakoniseen avustamiseen osoitettuja määrärahoja on käytetty seurakunnissa vuosina 2025–2026.
- 4) todeta, että jatkovalmistelussa arvioidaan erityisesti nykyisen työnjakomallin vaikutukset, diakonisen tuen alueellinen tarve, mahdolliset yhteiset kehitystarpeet ja -lisärahoituksen pitkän aikavälin vaikutukset, sekä vaihtoehtoiset tavat vahvistaa diakoniatyötä Helsingissä.

Käsittely

Päätös

Selostus

Taustaa

Helsingin seurakuntayhtymän tilinpäätöksessä on viime vuosina syntynyt merkittävä ylijäämä. Julkisessa keskustelussa sekä luottamushenkilöiden keskuudessa on tämän johdosta esitetty toiveita siitä, että osa ylijäämästä osoitettaisiin seurakuntien diakoniatyön vahvistamiseen. Samanaikaisesti seurakuntayhtymässä on kuitenkin tunnistettu, että tulevana vuosina verotulojen arvioidaan laskevan olennaisesti. Tästä syystä nykyisiä ylijäämiä tarvitaan myös seurakuntayhtymän talouden pitkän aikavälin tasapainottamiseen ja tulevien rakenteellisten muutosten hallintaan.

Keskustelu lisämäärärahasta on tästä huolimatta ollut niin laajaa, että asian jatkovalmistelu ja vaikutusten arviointi on katsottu tarpeelliseksi.

Päätösehdotuksen perustelut

Nykytilanne sekä diakoniatyötekijöiden ja kirkkoherrojen näkemykset

Diakoniatyön johtavien työntekijöiden kanssa käydyn keskustelun sekä diakoniatyön työalavastaavien näkemysten perusteella on todettu, että diakonisen tuen tarve Helsingissä ei ole lähivuosina vähenemässä.

Vuonna 2025 Helsingissä perustoimeentulotukea sai 9,7 % väestöstä, kun koko maan keskiarvo oli 6,4 %. Taustalla vaikuttavat muun muassa:

- työmarkkinatilanteen heikkeneminen
- työttömyysturvan leikkaukset
- asumistuen leikkaukset

Vuonna 2025 Kelan maksaman perustoimeentulotuen määrä Helsingissä oli yhteensä noin 180,2 miljoonaa euroa. Seurakuntien kautta tapahtuvaan diakoniseen avustamiseen käytettiin samana vuonna noin 797 000 euroa. Vuodelle 2026 seurakunnat ovat budjetoineet diakoniseen avustamiseen noin 720 000 euroa.

Diakoniatyön asiantuntijoiden mukaan avustusmäärärahojen nopea ja merkittävä kasvattaminen edellyttäisi samalla myös henkilöstöresurssien lisäämistä, jotta apua voitaisiin kohdentaa tarkoituksenmukaisesti ja oikeudenmukaisesti. Samalla on korostettu, että diakoniatyön haaste ei ensisijaisesti ole yksittäisen avustusbudjetin taso, vaan tarve kehittää pitkäjänteisesti yhteisöllisiä toimintamalleja, vapaaehtoistoimintaa, kokemusasiantuntijuutta ja ennaltaehkäiseviä tukimuotoja. Diakoniatyöntekijöiden näkökulmasta olennaista on, mikäli varat päätetään osoittaa seurakuntien diakoniaan, että niistä on myös oltava mahdollista kieltäytyä. Mikäli varat kuitenkin jaetaan, olennaista on, että seurakunta voi paikallisesti päättää miten varat kohdennetaan, paikallisista diakonisista tarpeista käsin.

Asiaa on käsitelty myös kirkkoherrainkokouksessa, jossa korostettiin, että mahdollisen lisämäärärahan tarkastelussa tulisi painottaa pitkäjänteistä ja vaikuttavaa diakoniatyötä yksittäisten vuosittaisten lisäpanostusten sijaan. Keskustelussa nousi esiin huoli siitä, että erillinen lisärahoitus ei tue suunnitelmallista taloudenpitoa eikä vahvista työntekijöiden talousvastuullisuutta. Useissa puheenvuoroissa nähtiin perustelluksi, että mikäli taloudellista liikkumavaraa on, sitä kohdennettaisiin mieluummin pysyvämpänä kehysmäärärahan kasvuna. Samalla painotettiin, että varojen käytön lähtökohtien tulee nousta diakoniatyön omista tarpeista ja että diakonia on ymmärrettävä laajasti koko seurakunnan tehtävänä, ei pelkästään taloudellisina avustuksina tai yksittäisten työntekijöiden toimintana. Vaikuttavuuden lisäämiseksi pidettiin tärkeänä myös kumppanuuksien ja verkostojen vahvistamista.

Kirkkoherrainkokouksen keskustelussa kiinnitettiin huomiota myös päätöksenteon ajankohtaan ja hallinnollisiin periaatteisiin: toimintasuunnitelmien ollessa jo laadittuina lisämäärärahan tarkoituksenmukainen kohdentaminen tässä vaiheessa on haastavaa, eikä esitetty menettely kaikilta osin tue hyvän hallintotavan toteutumista. Seurakuntien raportoinnin osalta kirkkoherrat toivoivat kevyttä mallia, joka todentaa lisämäärärahojen käyttöä aiheuttamatta kuitenkaan merkittävää lisätyötä.

Kirkkoherrojen kanta lisämäärärahan jakoon oli hyödyntää samoja sosioekonomisia tunnuslukuja, joita hyödynnetään jo varsinaisessa määrärahojen jakoprosessissa (pienituloisten, työttömien ja vähän koulutettujen osuus alueittain).

Työnjaon vaikutus arviointiin

Seurakuntayhtymässä päätettiin työnjakoratkaisujen yhteydessä, että diakoninen avustaminen siirtyy pääosin seurakuntien vastuulle. Yhteiselle seurakuntatyölle jäi vain rajattu määrä erityisdiakonisia tehtäviä.

Koska uusi työnjako on ollut voimassa vasta suhteellisen lyhyen ajan, ei vielä ole käytettävissä riittävää arviointitietoa siitä:

- miten seurakunnat ovat kohdentaneet diakoniavaroja
- miten uusi malli toimii käytännössä
- missä määrin nykyiset resurssit vastaavat todellisiin tarpeisiin
- millaisia alueellisia eroja seurakuntien välillä on syntynyt

Valmistelussa on tämän vuoksi pidetty ongelmallisena tehdä merkittäviä uusia lisäresurssipäätöksiä ennen kuin nykyisen mallin vaikutuksia on ehditty arvioida.

Keskeiset valmistelussa tunnistetut kysymykset

Jatkovalmistelussa on tarpeen arvioida ainakin seuraavia kysymyksiä:

1. Mikä on seurakunnan perustehtävään kuuluva diakoninen vastuu?
 - mitä seurakunnilta voidaan kohtuudella edellyttää
 - missä tilanteissa tarvitaan yhteisiä ratkaisuja
2. Miten diakonisen tuen tarve kartoitetaan?
 - alueellinen tieto
 - yhteiset mittarit
 - raportointi ja seuranta
3. Millä tavoin mahdollinen lisärahoitus vaikuttaisi?
 - kertaluonteinen vai pysyvä vaikutus
 - henkilöstövaikutukset
 - toiminnan pitkäjänteisyys
4. Millä tavoin seurakunnat raportoivat diakonisten varojen käytöstä?
 - käytettiinkö varat taloudelliseen avustamiseen
 - vai muuhun diakoniatyöhön
5. Mikä on tarkoituksenmukaisin tapa vahvistaa diakoniaa?
Vaihtoehtoja voivat olla esimerkiksi:
 - suora taloudellinen avustaminen
 - yhteisölliset toimintamallit
 - vapaaehtoistoiminnan vahvistaminen
 - yhteiset kehittämishankkeet
 - erityisdiakonian vahvistaminen

Valmistelun lähtökohta

Valmistelussa on pidetty tärkeänä, että mahdollinen lisärahoitus:

- ei johda lyhytjänteisiin ratkaisuihin
- ei synnytä pysyviä kustannuksia ilman pitkän aikavälin rahoituspohjaa
- perustuu todettuun tarpeeseen ja vaikutusarviointiin

- jättää seurakunnille mahdollisuuden paikalliseen harkintaan

Diakoniatyön asiantuntijat ovat lisäksi korostaneet, että mikäli lisämäärärahaa päätetään jakaa seurakunnille, seurakunnilla tulee olla myös mahdollisuus kieltäytyä lisämäärärahasta.

Johtopäätös

Valmistelun perusteella voidaan todeta, että:

- diakonisen tuen tarve Helsingissä on todellinen ja kasvava
- nykyisen työnjakomallin vaikutuksia ei ole vielä riittävästi arvioitu
- ennen mahdollisia lisämäärärahapäätöksiä tarvitaan tarkempi kokonaisarvio diakoniatyön tilanteesta, rakenteista ja vaikuttavuudesta

Tästä syystä valmistelussa pidetään perusteltuna, että asiaa jatko valmistellaan ennen mahdollisia määräraharatkaisuja.

Diakonian ydinpalveluryhmässä on juuri meneillään tiedonkeruun vaihe liittyen yllä mainittuihin selvitystarpeisiin. Tämän selvityksen pohjalta on mahdollista jatkaa valmistelutyötä.

Aikataulu

Mikäli yhteinen kirkkoneuvosto päättää käynnistää jatkovalmistelun, diakonian ydinpalveluryhmän kokoamaa selvitystä hyödynnetään jatkovalmistelun pohjana kesän ja alkusyksyn 2026 aikana.

Jatkovalmistelussa arvioidaan seurakuntien diakoniseen avustamiseen käyttämien määrärahojen toteutuma, nykyisen työnjakomallin vaikutukset sekä mahdollisten lisärahoitusvaihtoehtojen toiminnalliset, taloudelliset ja hallinnolliset vaikutukset.

Tavoitteena on, että jatkovalmistelun tulokset voidaan tuoda yhteisen kirkkoneuvoston käsiteltäväksi syyskaudella 2026 osana vuoden 2027 toiminnan ja talouden suunnittelua.

Vaikutusten ja riskien arviointi

Diakonisen tuen tarve Helsingissä on todellinen ja kasvava. Mahdollisella lisärahoituksella voisi olla myönteisiä vaikutuksia erityisesti heikossa taloudellisessa asemassa oleviin henkilöihin ja perheisiin sekä välillisesti myös lapsiin ja nuoriin.

Samalla lisämäärärahaan liittyy merkittäviä taloudellisia ja hallinnollisia riskejä. Kertaluonteinen lisärahoitus voi johtaa lyhytjänteisiin ratkaisuihin, ellei sen kohdentaminen perustu riittävään tietoon tarpeesta, vaikuttavuudesta ja seurakuntien nykyisestä varojen käytöstä. Pysyvämmän rahoituksen lisääminen puolestaan edellyttää arviota seurakuntayhtymän pitkän aikavälin taloudellisesta kantokyvystä.

Valmistelussa on tunnistettu myös riski siitä, että taloudellisen avustamisen määrärahoja kasvatetaan ilman riittäviä henkilöstöresursseja ja yhteisiä toimintaperiaatteita. Tällöin avun kohdentaminen voi muodostua epätasaiseksi eikä tuen vaikuttavuutta pystytä luotettavasti arvioimaan.

Päätös käynnistää jatkovalmistelu vähentää riskiä tehdä ennenaikaisia määräraharatkaisuja. Jatkovalmistelussa voidaan arvioida eri vaihtoehdot hallitusti

sekä varmistaa, että mahdolliset myöhemmät päätökset perustuvat todettuun tarpeeseen, vaikutusten arviointiin ja seurakuntien paikalliseen harkintaan.

Toimivallan perusteet

Hallintosäännön 4 luvun 7 § kohta 1

Kirkkolaki 3 luku 10 §

Lisätiedot

Diakonian päällikkö Asta Turtiainen, asta.turtiainen@evl.fi

Seurakuntayhtymän vs johtaja Stefan Forsén, stefan.forsen@evl.fi

Jakelu

Diakonian päällikkö Asta Turtiainen
Kirkkoherra Elina Perttilä